

De perfins van Zwitserland III

(D. Scheper; uit: Perfinpost nr. 29, mei 1994)

(De tussen haakjes geplaatste cijfers verwijzen naar opmerkingen aan het eind van dit artikel).

Wie zich bij het verzamelen van perfins wil specialiseren door het zoeken naar variaties in het gaatjespatroon van een firmaperforatie, heeft hiervoor verschillende aanknopingspunten.

Om te beginnen moet verschil worden gemaakt tussen perforaties van een (poko-)machine en handmatige (vel)perforaties.

Een poko-machine heeft slechts een perforatie-eenheid die steeds voor hetzelfde gaatjespatroon zorgt.

Variaties in een poko-perforatie wijzen dus op het gebruik van meer dan een poko-machine of een andere (vervangen) perforatie-eenheid.

Bij het gebruik van meerdere machines kan er sprake zijn van:

- a. gebruik in dezelfde plaats c.q. bedrijfsvestiging:
  - in dezelfde periode: zie beide typen van B1 of B2 (1);
  - opeenvolgend: zie beide typen van C19 in dit artikel;
- b. gebruik in verschillende plaatsen c.q. filialen:
  - in dezelfde periode (vgl. velperforatie H1 in dit artikel);
  - opeenvolgend, zoals bij verhuizing van het bedrijf.

In alle situaties vormen de plaatsnaam- en datumstempels belangrijke aanwijzingen.

De onder a en b geschetste mogelijkheden voor het bestaan van variaties in een poko-perforatie, gelden in principe ook voor velperforaties, Hierbij zijn echter nog meer variaties mogelijk.

Naast de enkelvoudige handperforator is (ook in Zwitserland) het gebruik van meervoudige handperforators bekend. Dit biedt de mogelijkheid om perfins te 'platen' (2). Zo kan, bij het gebruik van een vijf- of tienvoudige handperforator, de positie van de perfins worden bepaald met behulp van paren en strippen.

Na deze aanknopingspunten voor het opsporen van variaties in firmaperforaties, zal ik weer enkele 'nieuwe' de revue laten passeren.

Afbeelding 1 toont twee typen van de perfin H (H1) van Hausmann A.G., een bedrijf met filialen in Zürich en St. Gallen(3). Gelet op de afstand tussen deze plaatsen, ligt het gebruik van twee perforators voor de hand. Bij vergelijking van de perfins en de daarop voorkomende stempels van Zürich en St. Gallen blijken er inderdaad twee varianten te bestaan. De stempels bevestigen ook dat deze twee perforators lange tijd in dezelfde periode zijn gebruikt.

afb. 1. a b

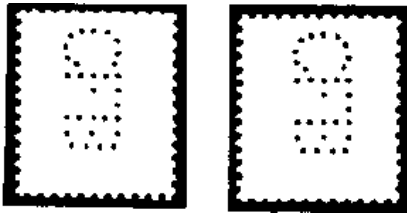

afb. 2. a b

Type a is gebruikt in Zürich en type b in St. Gallen. De afstand tussen de 'benen' van de H, gemeten vanaf het midden van de perfinogen, vormt een goed aanknopingspunt. Bij type a (Zürich) is deze afstand 5,1 mm, bij type b (St. Gallen) 4,8 mm. Ook zijn de perfinogen bij type a iets groter dan bij type b.

Afbeelding 2 toont twee verschillende perforaties E.M. (E18). Beide typen zijn echter niet door hetzelfde bedrijf gebruikt. Type a is de perfin van zaadhandel E. Müller in Zürich terwijl type b is gebruikt door Ernst Meier, handelskwekerij van tuinplanten te Ruti (kanton Zürich). Een duidelijk verschil wordt gevormd door de positie van gaatjes e2, e7 en m7 (4).

Een minder opvallende variant treffen we aan bij de poko CFB (C19) die tussen 1913 en 1929 is gebruikt door de Schoenfabrieken van C.F. Bally in Schönenwerd. Toch zijn ook hier voor een geoeftend oog duidelijke verschillen aanwezig. Leggen we een liniaal langs het staande 'been' van de letter F dan is bij type a het gaatje f4 naar rechts verschoven. Bij type b staat het gaatje f2 iets naar links en f3 naar rechts (zie afb. 3).

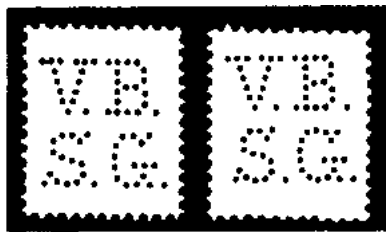
afb. 3 a

b

Ook de datumstempels vormen een aanknopingspunt. Uit 64 exemplaren met leesbare (datum)stempels bleek dat twee typen opeenvolgend zijn gebruikt, overigens wel alleen in Schönenwerd.

Type a heb ik gevonden met stempels van 1915 t/m 14 september 1921. Op deze laatste datum waren 13 gaatjes van de perfin niet meer open. Dit was ongetwijfeld de reden waarom een nieuwe perforatie-eenheid of een nieuwe poko-machine werd aangeschaft (type b). Mijn vroegste poko van dit type b dateert van 28 november 1921.

De tot nu toe besproken verschillen in perforaties hebben één ding gemeen: ondanks de soms opvallende verschillen hebben de perfins c.q. poko's steeds het zelfde aantal perforatiegaten. Bij de perfin V.B./S.G. (V4) van de Zwitserse Volksbank in St. Gallen is dit niet het geval (zie afb. 4).

afb. 4. a

b

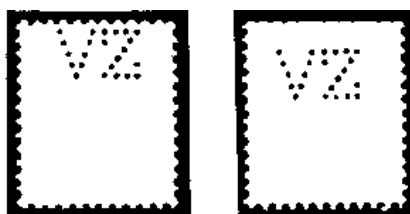
De catalogus van Hürlimann en Ganz noemt voor de daar afgebeelde perfin V4 (type b) een gebruiksperiode van 1892 tot 1916. Dit is vermoedelijk onjuist. Mijn vroegste perfin van type b dateert van 22 oktober 1898 en is waarschijnlijk de opvolger van type a.

Type a is bovendien geen variatie maar een nieuwe perfin. De letter G van type a dragen data uit 1892 en 1895. Voorlopig neem ik aan dat hier sprake is van opeenvolgend gebruik van verschillende perfins.

Meldingen van andere stempels stel ik erg op prijs.

Tenslotte nog een opmerking over de poko VZ (V14) van het Zinkverwerkingsbedrijf Zug A.G. te Zug, gebruikt tussen 1920 en 1944.

Afbeelding 5 toont de poko twee keer, Bij type a bevindt de perforatie zich tegen de bovenrand van de zegel, bij type b zit er ca. 5 mm tussen.

afb. 5 a

b

Natuurlijk komen poko's wel eens verschoven voor. Maar dan incidenteel en dat is bij mijn poko's van V14 anders. Uit de 7 resp. 9 zegels die ik van type a resp. b heb gezien met leesbare datumstempels bleek dat:

- type a is gebruikt tussen mei en augustus 1923;
- type b voorkomt van 16 mei 1924 tot oktober 1934.

Het gaatjespatroon lijkt identiek. Dus in dit geval geen variatie. De enige conclusie lijkt mij dat de perforatie-eenheid van de poko-machine is verplaatst.

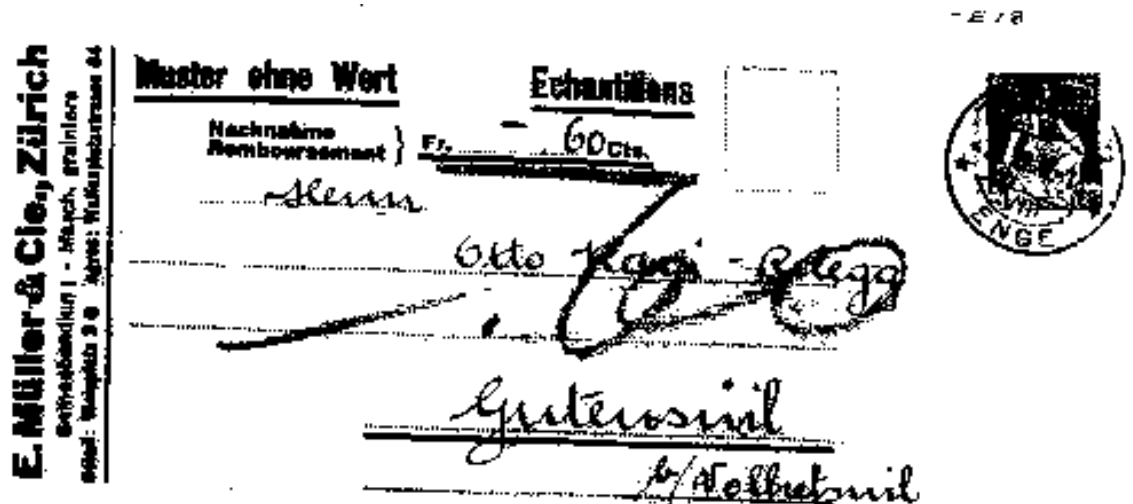
Volgens de heer Hammink is dit onmogelijk. De perforatie-eenheid kon weliswaar worden vervangen, maar kon niet op een andere positie worden geplaatst.

Niettemin laten de zegels zien dat de poko enige tijd op dezelfde 'verschoven' (?) positie voorkomt.

Noten:

- (1) zie Perfinpost 28, Zwitserse perfins II
- (2) zie Perfinpost 22 over platen van de Nederlandse perfin dB .
- (3) In Zwitserland is een melding bekend van het gebruik van H1 door René Bürck 'Manufacturen' te Kreuzlingen. Het zoeken is dus naar een H1-perfin met stempel Kreuzlingen.
- (4) Volgens nummering van de Ned. catalogus van Jan L. Verhoeven.

D. Scheper, Leidschendam.

Perfin E 18 (Zürich)